

BIJLAGE 12- INBRENG DIALOOGTAFEL – MAATSCHAPPELIJK ORGANISATIES

Maatschappelijk organisaties

Aan Nationaal Coördinator Groningen,
De heer H. Alders.

Groningen, 22 september 2015.

Betreft: Inbreng voor meerjarenprogramma "Voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen".

Geachte heer Alders,

Op 11 september jl. hebben we tijdens de werkconferentie in het verlengde van de door u toegezonden startnotitie gesproken over de stand van zaken van het te ontwikkelen meerjarenprogramma "Voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen". We hebben uw openhartigheid over een aantal geschetste dilemma's zeer gewaardeerd. We realiseren ons dat het opzetten van een alles omvattend programma nog een hele klus is, zeker gelet op uw ambitie, om in de beperkte tijd die u daarvoor is gegeven in de regio breed draagvlak te verwerven.

Tijdens de gedachtewisseling van 11 september hebben wij aangegeven onze input voor het meerjarenprogramma met een separate brief aan u te sturen. Met deze brief voldoen wij aan die toezegging. Het betreft hier de gezamenlijke input van de maatschappelijke organisaties. Op meer functionele aspecten zullen de individuele organisaties mogelijk zelf met aanvullende ideeën e.d. komen.

Hierna zullen wij eerst een aantal algemene opmerkingen maken over wat wij cruciaal vinden bij de vormgeving van het programma om vervolgens meer specifiek op een aantal onderwerpen in te gaan. Het eindadvies van de commissie Meijer (Vertrouwen in een duurzame toekomst) zien wij als toetsingskader voor het meerjarenprogramma. Dat betekent dat we hierna verschillende keren zullen refereren aan de maatregelen die door de commissie Meijer zijn voorgesteld.

In een brief van 21 mei 2015 hebben de voorzitters van de Dialoogtafel u in een brief onder meer al het volgende geschreven:

Onze boodschap is dat het succes van het programma 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen' in hoge mate afhankelijk is van wat duizenden en duizenden schademelders en hun omgeving daadwerkelijk aan verandering in het schadeproces gaan zien en merken. Zonder ingrepen in het schadeherstel moet u straks gaan verstevigen op drijfzand. Veranderingen teweeg brengen kan alleen wanneer u ook daadwerkelijk de beoogde doorzettingsmacht heeft om zaken op redelijk korte termijn te forceren. Te lang is er al gestudeerd, overlegd, en gerekend. Frustraties, boosheid en verdriet lopen op. Het is tijd voor

concrete acties en daarom zullen wij zo concreet mogelijk zijn in de interventies die wij aan u, de Nationaal Coördinator, voorstellen.

Dit leidde onder meer tot de voorstellen om de afhandeling van het schadeproces (waaronder afhandeling van de complexe schades) en het opzetten van de versterkingsopgave onder directe aansturing van de NCG te brengen. Hier moet wat ons betreft nog steeds de prioriteit liggen. Ook de overige in de genoemde brief beschreven punten gelden wat ons betreft nog onverkort, zoals het realiseren van de Drieslag (schadeherstel, versterken en verduurzamen).

De in de startnotitie gegeven uitwerking in vier pijlers is in belangrijke mate herkenbaar en sluit goed aan bij algemene conclusies en hoofdlijn uit de verkenningsfase. Het is goed om te lezen dat de prioriteit inderdaad wordt gegeven aan het op orde brengen van de schadeafhandeling en het programmeren van de versterkingsopgave. Ook de commissie Meijer heeft hieraan de hoogste prioriteit gegeven (maatregel 1). Het CVW zou daarbij de uitvoeringsorganisatie van de NCG moeten worden (is meer dan alleen programmatische aansturing), dus echt op afstand van de NAM. We vragen nadrukkelijk ook aandacht voor het feit dat bij de onderlinge weging en uitwerking van doelen, middelen en effecten uit de pijlers -naast de veiligheid- het voortbestaan van de onderscheidende ruimtelijke identiteit en cultuuraspecten van Groningen een leidend principe zou moeten zijn.

Draagvlak voor het versterkingsprogramma is van groot belang. Bij de nog te maken afwegingen, zoals u die heeft benoemd ten aanzien van prioritering, het combineren van zaken en de randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan, worden wij graag zeer direct betrokken. De toelichting die u heeft gegeven bij uw zoektocht naar "no-regret-maatregelen" en het "werk-met-werk" maken spreken ons op zich zeer aan, maar het zal uiteindelijk afhangen van de definitieve keuzes, onder meer neerslaand in een actieplan, hoe we dit beoordelen.

Het advies van Meijer gaat in hoge mate over het herstel van vertrouwen bij de inwoners, die wel de lasten van de gaswinning ervaren, terwijl de lusten terechtkomen bij de NAM (en haar aandeelhouders). Voor de commissie Meijer heeft dit betekend dat de mensen uit het gebied in de geformuleerde maatregelen centraal staan. Dit zou ook moeten doorklinken in het meerjarenprogramma van de NCG. Uitgestraald moet worden dat veiligheid, geborgenheid en aandacht voor de mens vertaald worden naar concrete maatregelen en regelingen én dat de inwoners goed worden betrokken in het proces van de vormgeving het meerjarenprogramma en de latere uitvoering daarvan. Een knelpunt daarbij blijft, dat de oorzaak van de problemen niet wordt aangepakt, namelijk de gaswinning zelf. Het van de nood een deugd maken, namelijk dat de middelen voor herstel, versterking, economie en leefbaarheid ook positieve effecten voor het gebied opleveren, krijgt pas echt betekenis als de veiligheid van de inwoners voldoende is gewaarborgd. Dat stadium is thans nog niet bereikt en de vraag is en blijft of de gaswinning in de nabije toekomst voldoende wordt teruggebracht tot een veilig niveau. U heeft aangegeven dat dit laatste niet tot uw domein behoort, maar wij zullen vanuit onze verantwoordelijkheid bij de betreffende overheden blijven hameren op het belang van de veiligheid.

Het beeld dat ontstaat uit de startnotitie is er één van een alles omvattend, integraal totaalprogramma. De vraag is of die ambitie, zeker gezien de tijd waarin dit tot stand moet komen, niet teveel gevraagd is. En of bij de grote complexe dossiers die spelen voldoende duidelijk wordt wie daarover de regie voert. Ervaringen aan de dialoogtafel hebben helaas duidelijk gemaakt dat regie door de NAM niet in voldoende mate leidt tot noodzakelijke veranderingen. Met de komst van het CVW zijn weliswaar enige positieve stappen gezet, maar het is de vraag of dit voldoende is. Het is nog steeds de NAM die de dienst uitmaakt. Er is geen inzicht in het contract tussen NAM en CVW. Transparantie ontbreekt en dat maakt het lastig om te beoordelen in hoeverre het CVW de vrijheid heeft om werkelijk goede stappen te zetten in verbetering van de schade-afhandeling. Directe aansturing door de NCG van het CVW is noodzakelijk, waarbij inzicht wordt gegeven in de opdracht

aan het CVW. Transparantie bij aanbestedingen in het publieke domein is een groot goed en dat zou ook hier moeten gelden. De maatregelen die de commissie Meijer al heeft geformuleerd, verbetering schade afhandeling en professionele uitvoeringsorganisatie met onafhankelijk toezicht (maatregelen 5 en 6) kunnen pas echt op hun merites worden beoordeeld als wij zicht hebben op de opdracht aan het CVW. In uw programma zou hierover duidelijkheid moeten worden gegeven. Daarin zou ook duidelijk moeten worden dat het niet de NAM of het CVW is die met een individuele eigenaar gaat onderhandelen over de te verrichten werkzaamheden en vergoeding voor de versterkingsopdracht van het betreffende pand.

De commissie Meijer heeft in maatregel 3 een garantiestelling op basis van een nulmeting bepleit. Deze maatregel is/was er om huiseigenaren en eigenaren van andere panden voldoende garanties te geven voor toekomstige schades, ook als de gaswinning is gestopt. Het zal afhangen van de verschillende regelingen die ontworpen worden (o.a. opkoopregeling, waardedalingsregeling) of dit voldoende wordt gewaarborgd. Het is van belang om bij de vormgeving van de regelingen de maatschappelijke partijen vanaf de start te betrekken in het proces, bij de vraag welke regelingen er moeten komen en wat de uitgangspunten van die regelingen zijn. Wij gaan ervan uit dat het samen optrekken bij de vormgeving van de regelingen onderdeel wordt van uw programma. Voor het verkrijgen van draagvlak is dit cruciaal.

Tot zover hebben we de meer algemene onderwerpen aangegeven die voor ons van belang zijn in het meerjarenprogramma. Hierna zullen we nog ingaan op een aantal specifieke thema's.

Waardevermeerdering

Het advies van de commissie Meijer over waardevermeerdering en tegemoetkoming (maatregel 2) is uitgewerkt in de interim-regeling waardevermeerdering, die in het najaar van 2014 door de Dialoogtafel is vastgesteld. Deze regeling wordt uitgevoerd door de provincie/SNN. De vaststelling van een definitieve regeling is in februari 2015 geparkeerd in afwachting van de nieuwe risicocontouren, waarvoor EZ in samenspraak met de provincie een voorstel zou doen. Eerder is gemeld dat dit naar verwachting najaar 2015 zou worden. De vraag is of dit gehaald wordt. Duidelijk is inmiddels dat er een groot beroep wordt gedaan op de interim-regeling en dat in 2016 uitputting van de deze regeling in beeld komt. Een definitieve regeling heeft alleen zin als er ook aanvullend budget beschikbaar komt. Wij bepleiten continuering van de regeling waardevermeerdering in het meerjarenprogramma, wat overigens ook betekent dat er voldoende aanvullend budget moet komen. De Tafel heeft eerder uitgesproken dat een definitieve regeling geen verslechtering mag betekenen voor individuele burgers. Dat uitgangspunt geldt nog steeds. Verder zal ook de huidige geografische begrenzing van de regeling moeten worden aangepast, zodat iedereen die aan de schade-eis voldoet aanspraak op de regeling kan maken. In de definitieve regeling is het ons inziens bovendien van belang dat daarin voldoende ruimte komt om collectieve aanvragen gericht op verduurzaming te ondersteunen.

Oplossen schrijnende situaties

Deze maatregel uit het advies van de commissie Meijer (maatregel 4) is ingevuld door de instelling van de Commissie Schrijnende Situaties. Deze commissie had een tijdelijk karakter en op 3 september jl. is aan de Dialoogtafel de evaluatie van deze commissie in uw bijzijn besproken. De afspraak is gemaakt dat in samenspraak tussen de NCG en de maatschappelijke organisaties bepaald wordt hoe vanaf 2016 de regeling bijzondere situaties wordt gecontinueerd en hoe dit structureel wordt georganiseerd. Daarbij dient ook een oplossing te worden gevonden voor ondernemers die door de gevolgen van de gaswinning ernstig in de problemen zijn gekomen.

Leefbaarheidsprogramma

Het thema leefbaarheid heeft in het advies van de commissie Meijer een belangrijke plek gekregen en is in meerdere maatregelen vertaald, namelijk de herstructurering van de woningmarkt en

winkelcentra (maatregel 7), het behoud en herbestemming van cultureel erfgoed (maatregel 8), impuls voor lokale energieopwekking (maatregel 9) en snel internet in het landelijk gebied (maatregel 10).

Voor leefbaarheid is in het akkoord van 17-1-2014 €35 miljoen gereserveerd voor vijf jaar. De NAM heeft zelf €25 miljoen beschikbaar voor leefbaarheidsprojecten. Door de Tafel (en stuurgroep leefbaarheid) is een programma opgezet, dat de volgende sporen hanteert:

1. Herstructurering;
2. Programma's;
3. Het Loket.

Binnen spoor 2 zijn inmiddels vijf programma's in ontwikkeling/opgestart, namelijk:

1. Energietransitie;
2. Digitaal - breedband;
3. Dorpsvisies en landschap;
4. Ieder dorp een dak;
5. Erfgoed.

De eerste drie programma's vallen onder verantwoordelijkheid van de Dialoogtafel en de laatste twee worden uit de middelen betaald die de NAM zelf beheert. De ontwikkeling en uitvoering van de programma's is zoveel mogelijk belegd bij maatschappelijke organisaties.

Met de komst van de NCG is de situatie gewijzigd en zal nader bepaald worden hoe de verantwoordelijkheden ten aanzien van het programma leefbaarheid worden vormgegeven. Voor ons is van belang dat de door de Tafel ingezette koers herkenbaar in het meerjarenprogramma is terug te vinden.

Ten aanzien van het onderdeel herstructurering uit het leefbaarheidsprogramma van de Dialoogtafel is het logisch dat de regie hiervan bij de NCG komt te liggen (wel in afstemming met de maatschappelijke partijen). Wat betreft de vijf programma's en het Loket is het voor ons van belang dat de beleidsbepaling hiervan in ieder geval bij de maatschappelijke organisaties blijft en dat daarover afspraken worden gemaakt met de NCG. Ook aan de reeds gemaakte afspraken met maatschappelijke organisaties over de uitvoering van de programma's en het Loket kan wat ons betreft niet worden getornd. Eén en ander betekent ook, dat de regie die de NAM nu nog heeft voor een deel van het leefbaarheidsprogramma (25 miljoen euro) daar weggehaald wordt en dat over het totale pakket afspraken worden gemaakt tussen de NCG en de maatschappelijke organisaties.

Energietransitie / Impuls voor lokale energieopwekking

In het advies van de commissie Meijer is dit bepleit als maatregel 9. Zowel binnen het programma leefbaarheid van de Tafel als in het programma van de Economic Board is het thema energietransitie opgevoerd en dit sluit aan bij de pijler energietransitie in uw startnotitie. Het programma Lokale Energietransitie geeft invulling aan dit thema. Dit programma komt tot stand met inbreng van een groot aantal organisaties en partijen uit het veld. Vanuit de Tafel is de NMG als kartrekker aangewezen. De contouren zijn inmiddels bekend en er wordt op dit moment gewerkt aan het definitieve programma. Op 7 oktober wordt het programma vastgesteld aan de Tafel en gaat het tot uitvoering over. Wij gaan ervan uit dat de door ons gevraagde uitwerking zonder meer landt in het meerjarenprogramma van de NCG en dat er geen werk wordt overgedaan.

Snel internet in het landelijk gebied

Dit thema, dat in het advies van de commissie Meijer als maatregel 10 is terug te vinden, is bij de uitwerking van zowel het leefbaarheidsprogramma van de Tafel als het programma van de Economic

Board prominent naar voren gekomen als een noodzakelijke voorwaarde voor ontwikkeling van leefbaarheid en economie. De Dialoogtafel en de Economic Board trekken hierin samen op en hebben hiervoor gezamenlijk 10 miljoen euro gereserveerd. De opdracht voor een businessplan is gegeven. Intussen is de provincie voluit betrokken bij dit initiatief en is er voor gekozen om de uitrol provinciebreed op te pakken, te beginnen in het aardbevingsgebied. Besluitvorming over de financiering voor het gehele provinciebrede project is nu voorzien in december 2015, zodat na formele instemming door provinciale staten met de feitelijke aanleg in het derde kwartaal van 2016 kan worden begonnen. Uit dit businessplan kan blijken dat er een aantal belemmeringen zijn op het gebied van (Europese) regelgeving. De NCG zou, naast algemene facilitering van dit initiatief, vooral een rol kunnen spelen bij het oplossen van dergelijke knelpunten. Gezien het belang van dit onderwerp zou restfinanciering van een eventueel tekort, blijkend in het businessplan, overwogen moeten worden in het meerjarenprogramma.

Dorpsvisies en landschap

Dit programma is door de Dialoogtafel goedgekeurd op 29 juni 2015 en zal door Landschapsbeheer Groningen als kartrekker in samenwerking met andere organisaties worden uitgevoerd. Behoud, versterking en herstel van de kernkwaliteiten van het N-O Groningse landschap, met specifieke aandacht voor herstel en versterking van dorpswieren, "groene linten" vanuit de dorpskernen, karakteristieke lijnen in het landschap, is de kern van dit programma. Landschapsprojecten moeten gebaseerd zijn op ideeën en wensen van inwoners van het aardbevingsgebied over hun woonomgeving. (Deel)projecten binnen het programma moeten aansluiten op de dorpsvisies die in het gebied zijn opgesteld door dorpsverenigingen. We gaan ervan uit dat dit programma integraal in het meerjarenprogramma terecht komt, inclusief de gemaakte uitvoeringsafspraken.

Ieder dorp een dak

Dit programma is er op gericht om de leefbaarheid en vitaliteit in het dorp te versterken door zeker te stellen dat er in ieder dorp minimaal één locatie is waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten en activiteiten kunnen ondernemen. Vereniging Groninger Dorpen is kartrekker hiervoor en doet de uitvoering samen met andere partijen. Zoals eerder vermeld valt dit programma onder verantwoordelijkheid van de NAM en dat zou wat ons betreft moeten veranderen (beleidsbepaling door de maatschappelijke organisatie in afstemming met de NCG). En uiteraard nemen wij aan dat dit programma in zijn geheel terecht komt in het meerjarenprogramma.

Behoud en herbestemming van cultureel erfgoed.

In de stuurgroep leefbaarheid is met de NAM afgesproken dat het onderdeel herbestemming van cultureel erfgoed programmatisch vanuit de €25 miljoen van de NAM wordt 5

ingevuld. Zonder een goede bestemming (en dus exploitatie) van het erfgoed is het lastig om het erfgoed in goede onderhoudstoestand te houden. Libau is kartrekker voor dit programma. Ook dit onderdeel dient goed in het meerjarenprogramma te landen op basis van de reeds gemaakte afspraken.

Het behoud van cultureel erfgoed betreft voor een belangrijk deel schadeherstel en versterking en daarnaast een respectvol omgaan met de kenmerkende landschapsstructuren en nederzettingspatronen. Over herstel (en versterking) zijn gesprekken tussen NAM en de relevante organisaties gaande. Voor een deel zal dit tot heldere en goede afspraken kunnen leiden, zoals bijvoorbeeld het geval is bij de oude Groninger kerken, maar een waarschuwing is hier ook op zijn plaats. Veel oude huizen en gebouwen zijn niet als monument of beeldbepalend aangemerkt. Bij gemeenten is monumentenbeleid vaak niet of beperkt aanwezig, met als risico dat, bij de afweging versterken óf sloop en herbouw, de cultuurhistorische waarde van gebouwen onvoldoende wordt meegewogen. Dat betekent dat de beoordeling van versterken niet alleen een technisch financiële exercitie mag zijn, maar dat vooral ook cultuurhistorische en landschappelijke elementen moeten meewegen. In dit verband is het dus van groot belang dat de NAM geen rol meer speelt in de te maken sectorale afspraken, zoals met de NLTO, industrie en de erfgoedsector. De primaire verantwoordelijkheid hiervoor moet bij de NCG komen te liggen. In het meerjarenprogramma zal expliciet zichtbaar gemaakt moeten worden hoe dit wordt uitgewerkt en welke consequenties dit heeft voor de noodzakelijke beschikbare middelen.

Economie / ambitieus innovatieprogramma 'Gas 2.0'

In het rapport van de commissie Meijer wordt een warm pleidooi gehouden voor een ambitieus innovatieprogramma 'Gas 2.0' (maatregel 11). Dit innovatieprogramma richt zich op gas 2.0 oftewel nieuw gas: op hernieuwbare bronnen gebaseerde gassen, zoals biogas, waterstof en methaan. Het programma steunt op vier samenhangende pijlers:

- energie: overgang van fossiel naar nieuw gas, gastoeepassingen voor een snellere 'ontkoling' van de energiehuishouding;
- systeemintegratie van gas: inpassen van hernieuwbare energie in het energiesysteem door energieopslag in de gasvoorziening; omzetten van overschotten duurzame elektriciteit in gasvormige energiedragers waterstof en methaan;
- chemie/materialen: vergroening van de chemiesector;
- landbouw/agribusiness: leveren van grondstoffen voor energie en chemie, biobased economy.

Op dit moment is een dergelijk duidelijk omschreven programma er niet, hoewel elementen van dit voorgestelde programma zijn terug te vinden in de verschillende beleidsstukken van provincie, Economic Board, gemeenten en rijk. Er ligt nu een kans om een overkoepelend programma (met centrale regie) op te nemen in het meerjarenprogramma.

Door de Tafel is het programma van de Economic Board in december 2014 geaccordeerd. Onduidelijk is in hoeverre dit is meegenomen in de economische opgave van het meerjarenplan. Hoe moet bijvoorbeeld de adviesopdracht aan Buck Consultants International (BCI) worden gezien wat betreft het in beeld brengen van de meest effectieve projecten voor bredere economische structuurversterking (blz. 7 startnotitie)? Betekent dit dat de NCG ontbrekende schakels ziet in het programma van de Board? En is de adviesopdracht aan BCI gegeven in overleg met de Board? En wat heeft dit opgeleverd? Zoals geldt voor leefbaarheid zou ook voor de economische stimulering het reeds ontwikkelde programma, dat de Tafel heeft geaccordeerd, één op één moeten landen in het programma van de NCG. Graag ontvangen wij van u het onderzoeksrapport van BCI.

Het Groninger Gasberaad en de maatschappelijke stuurgroep

In het advies van de commissie Meijer is zwaar ingezet op het oprichten van een dialoogtafel als cruciaal middel bij het herstel van vertrouwen (maatregel 12). De evaluatie van de Tafel is geweest en de discussies daarover zijn bij u bekend. Het voorstel van de maatschappelijke organisaties over het

Gasberaad is in ontwikkeling en zal naar verwachting tot overeenstemming leiden met de NCG. Daarin zal ook duidelijk moeten worden welke onderwerpen/thema's met name van belang zijn voor de samenwerking met de NCG, de bevoegdheden die de maatschappelijke organisaties claimen/krijgen en de bekostiging van de voorgestelde aanpak. Zonder de andere voorstellen tekort te willen doen, benadrukken wij hier het belang van een op te zetten onafhankelijk servicebureau voor inwoners onder verantwoordelijkheid van het Gasberaad. Vanuit het Gasberaad wordt de delegatie voor de maatschappelijke stuurgroep vastgesteld. In deze stuurgroep vindt het overleg plaats met de NCG, het CVW en de NAM (zolang deze laatste nog actief is in de uitvoering).

Het geheel van inhoud, organisatie en financiering van de maatschappelijke structuur in de governance zal in het meerjarenprogramma zichtbaar moeten zijn. Eerste besluitvorming hiervoor staat gepland op 7 oktober 2015.

Tot slot verzoeken wij om naast datgene wat hiervoor is aangegeven ook expliciet in het programma zichtbaar te maken hoe wordt omgegaan met krimp, monitoring van krimp en verhuisbewegingen in het gebied.

Wij vertrouwen erop dat u onze inbreng op een goede wijze laat landen in het programma "Voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen".

Hoogachtend,

Namens,
Jan Boer, Groninger Dorpen
Rinze Kramer, Woningbouwcorporaties
Theo Hoek, Cultureel Erfgoed
Roelof Schuiling, NMF-Noord
Annette van Velde, LTO-Noord
Jan Wigboldus, Samenwerking Mijnbouwschade Groningen
Cor Zijderveld, SBE
Jan Kamminga, voorzitter Dialoogtafel

Jacques Wallage, voorzitter

